

มาบตาพุด

ชีวิตคนไทยมีค่าแค่ไหน

เจ้าของร้านก๋วยเตี๋ยว มาบตาพุด
“ร้านอยู่ที่นี้ 20 ปีมาแล้ว ตั้งแต่ยังไม่มมีโรงกลั่น น้ำบ่อใช้ไม่ได้ เมื่อก่อนใช้แทนน้ำประปา ได้ อาบได้ ต้มได้ เดี่ยวนี้เป็นน้ำสนิมทุกบ่อเลย แม้แต่จะน้ำบาดาลลึกลงไปก็เป็นสนิม ตั้งแต่เขารันเครื่องโรงงาน”

พัชรี ดิษฐ์เย็น
ชาวบ้านมาบตาพุด จ.ระยอง
“พ่อกากอุตสาหกรรมมันกลับเจริญเติบโตแบบ around the world มาก แต่ในขณะเดียวกันนโยบายพื้นฐานของคนไม่ว่าจะเป็นด้านการศึกษา ด้านสุขภาพ กลับไม่ได้รับการพัฒนาอะไรเลย เป็นต้นหญ้าแคะแกร็น”

วีรวัฒน์ ฮีประสาธน์
ประธานองค์การอิสระด้านสิ่งแวดล้อมและสุขภาพ (เฉพาะกาล)
“ผมพูดไว้หลายเวที หลายที่ว่า ถ้ามาบตาพุดไม่สามารถที่จะคลี่คลายปัญหา แก้ปัญหา ให้ภาคประชาชน ชุมชน ให้เขามีคุณภาพชีวิตที่อย่างน้อยให้มันดีขึ้นกว่าเดิม และเป็นที่ยอมรับร่วมกันว่าทำได้ การเกิดอุตสาหกรรมในอื่นๆ ไม่มีทางเกิดเลย ผมกล้าทำเลยเพราะว่ามาบตาพุดมันเป็นฝันร้าย”

เมื่อวันที่ 5 พฤษภาคม 2555 ที่ผ่านมามีเกิดระเบิดในโรงงานที่นิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุด ทำให้มีผู้เสียชีวิต 12 ราย บาดเจ็บล้มป่วย 130 ราย (สถิติผู้เสียชีวิตและบาดเจ็บ วันที่ 10 พฤษภาคม 2555) เหตุระเบิดและก๊าซรั่วไหลที่มาบตาพุดไม่ใช่เรื่องใหม่ นับตั้งแต่ พ.ศ. 2550 เป็นต้นมา มีเหตุระเบิดและก๊าซรั่วไหลรวมครั้งนี้แล้วไม่ต่ำกว่า 6 ครั้ง (ข้อมูลเมื่อวันที่

10 พฤษภาคม 2555, จากเว็บไซต์เหลียวมองมาบตาพุด <http://www.mtp.rmutt.ac.th/?p=2360>) ยังไม่นับรวมอุบัติเหตุที่เกิดจากการขนส่งของเหลวและก๊าซอันตราย หรือการที่โรงงานลักลอบนำสารเคมีไปทิ้งในที่สาธารณะ จึงไม่ใช่เรื่องน่าสงสัยว่า การระเบิดครั้งแล้วครั้งเล่าจะไม่สร้างความปริวิตกให้กับชุมชนในมาบตาพุด เหตุระเบิดของโรงงานภายในนิคมอุตสาหกรรม

มาบตาพุด ไม่เพียงสร้างความหวาดหวั่นให้กับชุมชนโดยรอบ แต่ยังสร้างความกังวลใจให้เจ้าของโรงงานอื่นๆ ผู้ลงทุนที่ยังมีโครงการค้างคาอยู่ ตลอดจนผู้ลงทุนชาวต่างประเทศที่อาจยังคงมีความเชื่อมั่นในการจัดการของรัฐบาลไทยแค่ไหน หรือจะปล่อยให้ปลาทั้งเชิงถูกหาว่าเน่าเสียไปหมด จนดำเนินการต่อไปไม่ได้ กว่า 30 ปีมาแล้วที่มาบตาพุด ซึ่งมีฐานะ

เป็นเทศบาลแห่งหนึ่งในจังหวัดระยอง ได้มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาประเทศไทย เพราะมีทำเลที่โดดเด่นริมชายฝั่งทะเล สามารถรองรับอุตสาหกรรม ซึ่งเป็นผลพวงของการค้นพบก๊าซธรรมชาติในปี 2520 ภายใต้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 5 ระหว่างปี พ.ศ.2525-2529 รัฐบาลจึงเริ่มโครงการพัฒนาอุตสาหกรรมภาคตะวันออก โดยออกแบบมาเพื่อให้มาบตาพุดและพื้นที่โดยรอบกลายเป็นศูนย์กลางของการพัฒนาอุตสาหกรรมปิโตรเคมีของไทย

ในช่วงเวลานั้นเองที่ชาวบ้านในมาบตาพุดหวังว่า แผนพัฒนาดังกล่าวจะนำแต่สิ่งดีๆ มาให้คนไทยทุกคน ไม่ว่าจะเป็น แหล่งพลังงานสำหรับคนทั่วประเทศ แหล่งสร้างงานให้คนนับพันนับหมื่น เป็นรากฐานที่มั่นคงต่อการพัฒนา ช่วยดึงดูดการลงทุนจากต่างประเทศ ขับเคลื่อนเศรษฐกิจ และจะนำมาบตาพุดและประเทศไทยเข้าสู่ยุคที่เรียกว่า “ยุคแห่งความโชติช่วงชัชวาลย์” ซึ่งที่ผ่านมามาบตาพุดได้ให้สิ่งดีๆ เหล่านั้นกับประเทศไทยได้จริง แต่ทว่าผลกระทบอีกด้านหนึ่งกลับเกิดขึ้นกับคนมาบตาพุด แม้ในปัจจุบันก็ยังต้องแบกรับต้นทุนในรูปแบบของความสูญเสียชีวิตความเจ็บไข้ได้ป่วย เพื่อแลกกับความเจริญเติบโตอยู่

แม้มาบตาพุดจะสร้างผลประโยชน์ให้ประเทศอย่างมหาศาล แต่ผลประโยชน์เหล่านี้กลับไปสู่ท้องถิ่นไม่มากนัก มูลค่าการลงทุนในมาบตาพุดไม่ต่ำกว่า 8 แสนกว่าล้านบาทต่อปี ถ้าหากรวมโครงการที่จะขยายตัวแต่ชะลอไว้เข้าไปด้วย จะเป็นล้านล้านบาทเศษ เป็นการลงทุนที่ทำให้เกิดการขยายตัวของเศรษฐกิจของประเทศสูงมาก แต่คนระยองได้อะไรบ้าง จริงๆ แล้วไม่ได้อะไรเท่าไรเลย เพราะว่าสิ่งที่จะได้กลับมามูลค่าท้องถิ่นหลักๆ ก็คือพวกภาษี

แต่ปรากฏว่าโรงงานกว่า 90 เปอร์เซนต์ที่มากอยู่ในพื้นที่นี้ ไปจดทะเบียนธุรกิจที่กรุงเทพฯ เสียภาษีที่กรุงเทพฯ กลายเป็นว่าภาษีไม่ได้อยู่ที่นี้ เชื่อหรือไม่ว่าปีที่แล้วเป็นครั้งแรกที่ชาวมาบตาพุดจะมีน้ำประปาใช้

ในวันนี้เราพูดถึงเรื่องการปฏิรูปประเทศไทย แล้วเราก็บอกว่าเราต้องแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจ ทางสังคม ทางการเมือง เรื่องสิ่งแวดล้อมที่มาบตาพุดเป็นตัวอย่างหนึ่งของเรื่องความเหลื่อมล้ำโดยแท้ เพราะว่าถ้าใครรวย คนนั้นก็ซื้อตัวเองเข้าไปอยู่ในที่สิ่งแวดล้อมดีๆ อยู่ในคอนโดสูงๆ ไม่ต้องสูดควันดำ ไม่ต้องกังวลว่าโรงงานจะระเบิดเมื่อไหร่ แต่ถ้าเป็นคนจนก็จะซื้อตัวเองออกมาจากสิ่งแวดล้อมเลวๆ ไม่ได้

ปัญหาในมาบตาพุดดูเหมือนว่าจะไม่ใช่เพียงปัญหามลพิษจากการพัฒนาอุตสาหกรรม แต่เป็นเพราะไม่มีกระบวนการรองรับที่รอบด้าน ขาดการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานทางสังคมอย่างเพียงพอที่จะรองรับการพัฒนาทางเศรษฐกิจนั้น ค่าใช้จ่ายทั้งหมดด้านสังคมและสุขภาพที่เกิดจากมลพิษไม่ปรากฏเป็นต้นทุนของผู้ประกอบการ แต่กลับเป็นค่าใช้จ่ายที่สังคมแบกรับ หากปล่อยให้สถานการณ์เช่นนี้ดำเนินไปเรื่อยๆ การขัดแย้งก็จะรุนแรงมากขึ้น แต่ถ้าเราจะยังคงพัฒนาอุตสาหกรรมต่อไป ควรเน้นการรับฟังปัญหาและความคิดเห็นของประชาชนในพื้นที่ เน้นการให้องค์กรภาคประชาชนเข้าถึงข้อมูลและมีบทบาทในการพิจารณาเสนอแนวทางแก้ไขทุกระดับในการพัฒนาอุตสาหกรรมอย่างยั่งยืน อุตสาหกรรมการผลิตที่จะสำเร็จจะต้องผสมกลมกลืน เคารพและสนับสนุนสังคมในพื้นที่ เพราะในที่สุดแล้วสังคมก็คือรากฐานของอุตสาหกรรมนั่นเอง

ผู้เขียนอยากจะจบบทความนี้ โดยอาศัยคำพูดของคุณวีรวัฒน์ อีร์ประสาธน์ ดังนี้

ผู้สนใจสามารถดูวิดีโอเรื่อง มาบตาพุด: อานิสต์ถ้วนหน้า? ทั้ง 6 ตอน ของแผนงานสร้างเสริมนโยบายสาธารณะที่ดี (นสช.) ภายใต้การสนับสนุนของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ(สสส.) ได้ที่ http://www.tuhpp.net/?page_id=5092

ดร.มิ่งสรรพ ขาวสะอาด

แผนงานสร้างเสริมนโยบายสาธารณะที่ดี
สถาบันศึกษานโยบายสาธารณะ